

Handlingsplan gällande HBTQ

"Den ojämlika hälsan är vår tids största folkhälsoproblem. Det finns ett klart samband mellan inkomst och hälsa, kön och hälsa och etnicitet och hälsa." (/plus.rjl.se)

Denna handlingsplan syftar till att kompetensutveckla både personal och deltagare i ett normkritiskt tänkande, detta för att garantera en likvärdig behandling och bemötande av alla våra deltagare. Det handlar om att bland annat bidra till att synliggöra hbtq-personer och få dem att känna sig inkluderade. Vi lyfter fram vår hbtq-diplomering i vår marknadsföring och vid nyrekrytering av personal.

En trygg miljö utan sexuella kränkningar och övergrepp är en förutsättning för att ha tillgång till demokratisk delaktighet och all den rikedom som vår skola har att erbjuda. Sörängens folkhögskola har ett ansvar att arbeta aktivt för medvetenhet om och inkludering av hbtq-personer i arbetet mot sexuella kränkningar och övergrepp, för både personal och deltagare.

Detta för att alla, oavsett sexuell läggning, kön, könsidentitet och könsuttryck ska ha möjlighet till delaktighet och engagemang på lika villkor.

Definitioner: (från Myndigheten för Ungdoms- och CIVILSAMHÄLLESFRÅGOR)

Hbtq+ är ett samlingsnamn och en förkortning för homosexuell, bisexuell, transperson och queer. Här omfattas även en intersexuell läggning samt en asexuell läggning.

Homosexuell är den person som blir sexuellt attraherad eller kär i personer av samma kön som hen själv har. Homosexualitet är en sexuell läggning.

Bisexuell är den person som blir sexuellt attraherad eller kär i både tjejer och killar. Att vara bisexuell är också en sexuell läggning.

Transperson är den vars mentala kön inte överensstämmer med det biologiska eller juridiska könet. En transperson kan till exempel vara en kille som biologiskt och juridiskt är en tjej. Detta är ett samlingsbegrepp som i sig rymmer olika sätt att vara. Att vara transperson är inte en sexuell läggning, utan handlar om könsidentitet och könsuttryck.

Queer kan vara en identitet där personen ifrågasätter normer. Det kan också vara när en person inte vill definiera sin sexuella läggning.

Cisperson är motsatsen till transperson, det vill säga en person vars mentala kön överensstämmer med det biologiska och juridiska könet, Till exempel en tjej som biologiskt och juridiskt är en tjej.

Hen är ett könsneutralt pronomen som används på primärt två sätt. Dels som ett alternativ till uttryck som *han eller hon* och *vederbörande* eller i fall där könstillhörigheten är okänd, oväsentlig eller ska otydliggöras, dels för att omtala personer som inte vill kategoriseras i grupperna *man* eller *kvinnor*.

Normkritik innebär att man vill förändra normer och strukturer som leder till att människor kränks, diskrimineras eller osynliggörs.

Homofobi är en serie av negativa attityder, fientlighet och känslor mot homosexualitet, homosexuella, hbtq-kultur och personer som identifierats eller antas vara homosexuella kvinnor och män, bisexuella eller transpersoner. Uttrycken kan vara antipati, förakt, fördomar, aversion och hat. Känslorna kan vara baserade på irrationell rädsla, irrationell obehags- eller äckelkänsla, politisk övertygelse eller religiös tro. Homofobi återfinns i allvarliga och fientliga beteenden som diskriminering och våld mot hbtq-personer som sker på grund av en icke-heterosexuell läggning.

Många gånger är homo- och transfobi osynliggjort i arbetet mot sexuella kränkningar och övergrepp, vilket kan medföra att sexuella kränkningar och övergrepp hbtq-personer inte uppmärksammas.

Detta trots att flera studier visar att hbtq-personer i mycket högre grad är utsatta för sexuella övergrepp än personer som följer heteronormen (Ungdomsstyrelsen 2009, 2011). En viktig del i arbetet mot sexuella kränkningar och övergrepp är därför att integrera hbtq-aspekter. Sexuella kränkningar och övergrepp där hbtq-personer är utsatta kan ske såväl mot personal som mot deltagare, och både personal och deltagare kan vara förövare.

Så här gör vi på Sörängen

Verksamheten på vår skola utgår från alla människors lika värde – och vi vill agera därefter. För att arbetet ska bli framgångsrikt ska frågan vara prioriterad på alla nivåer i verksamheten och tillräckligt med tid och resurser måste finnas. En tydlig ansvarsfördelning och ett demokratiskt och lyhört förhållningssätt gör att arbetet ges legitimitet bland alla inblandade.

Uttryck som är homofobiska, transfobiska, sexistiska, rasistiska eller på andra sätt ifrågasätter alla människors lika värde bidrar till att skapa en stämning där sexuella kränkningar och övergrepp är mer lovliga.

För att motverka detta krävs både kunskap och förståelse bland såväl personal som deltagare, om vilken effekt en kränkande jargong kan ha. Medvetenhet och kunskap om heteronormativitet, hbtq-frågor samt ett normkritiskt synsätt är viktiga för att motverka en homo- och transfobisk atmosfär. Alla sexuella läggningar, könsidentiteter och könsuttryck måste ses som lika självklara och oproblematiska.

Samtidigt är det viktigt att specifikt synliggöra hbtq-frågor, till exempel varför hbtq-personer kan ha en särskilt utsatt situation, vart man som hbtq-person kan vända sig för att få svar på hbtq-specifika frågor, information om mötesplatser för hbtq-personer och ett tydligt bejakande av hbtq-identiteter (liksom av identiteter som följer heteronormen).

Ett sätt att åstadkomma detta är att med jämna mellanrum ha diskussioner och workshoppar om gränssättning, kränkningar och allas lika värde, där hbtq-frågor specifikt lyfts ur ett rättighetsperspektiv. Vi lyfter frågor och reflektioner inom hbtq på våra APT, kulturråd, kursråd och liknande samlingar. Vi flaggar med vår regnbågsflagga under Prideveckan, minnesdagar och andra lämpliga dagar. Deltagare och personal erbjuds möjlighet att gemensamt åka till Pride-festivalen under sensommaren.

Vi strävar efter att alltid utgå från att det finns hbtq-personer närvarande bland både personal och deltagare. Regler för hur verksamheten ska kunna vara en trygg miljö för alla kan vara ett resultat från en sådan workshop. Det är sedan både personal och deltagares ansvar att se till att reglerna, som sätts upp väl synliga, följs. Då alla är inkluderade i att skapa förhållningsreglerna har de större chans att få bra genomslag.

För personal gäller det att direkt sätta gränser när de märker att reglerna bryts eller när de uppmärksammar kränkande språkbruk eller jargong. Om man låtsas att man inte hör ger det legitimitet till det som sägs.

Gränssättning blir lättare om det finns regler att hänvisa till och en gemensam plan för hur kränkande språkbruk kan bemötas. En ytterligare åtgärd för att skapa en trygg stämning är att personalen är tillgängliga och det är uttalat att de gärna finns till hands för alla att prata med.

Många vet inte om att de är med om något som är en sexuell kränkning eller ett övergrepp. För många hbtq-ungdomar hör det tyvärr till vanligheterna att höra språkbruk som är homo- och transhatiskt, vilket kan vara en del i en normaliseringsprocess – att kränkningar av sexuell natur är något man måste stå ut med som hbtq-person.

Oavsett om en kränkning sker via telefon eller internet, är verbal, fysisk eller ett sexuellt övergrepp kan det vara svårt att sätta ord på vad man är utsatt för.

Att regelbundet lyfta sexuella kränkningar och övergrepp i dialog med deltagarna är en viktig typ av förebyggande arbete.

Dialogen får inte utgå från heteronormativa föreställningar om vem som är förövare, vem som är utsatt och hur en dylik situation ser ut. Var och en avgör själv var den egna gränsen går och det kan vara bra att prata om hur man kan bli medveten om och signalera sina egna gränser samt uppmärksamma och respektera andras. (RFSL Ungdom 2013).

För att kunna motverka skuld- och skambeläggande i samband med detta är det viktigt att samtala om hur det är normalt att reagera och känna som utsatt. En viktig aspekt att lyfta är hur man konkret kan sätta gränser när man blir utsatt för en sexuell kränkning eller ett övergrepp.

Det är viktigt att det framgår att det inte är den utsattas ansvar eller skyldighet att göra detta, men att många som blir utsatta ofta mår bättre om de känner att de har redskap för att sätta gränser och att säga emot.

Vad kan personal och deltagare göra konkret?

Ett sätt är att använda tekniken *benämna, kritisera och förändra* som i korthet går ut på att i tre steg förändra en gränsöverträdelse genom att:

- 1) benämna vad som sker
- 2) kritisera detta och förklara varför det inte är okej
- 3) berätta vad man vill ska ske nu.

Till exempel:

- 1) du tar på mig utan att jag vill det
- 2) det är kränkande, olagligt och dålig stil
- 3) ta bort dina händer från mig och be om ursäkt, var snäll att gå härifrån!

Det är också viktigt att prata om hur man kan ta upp sexuella kränkningar eller övergrepp med personal om de har inträffat, oavsett vem som har utfört handlingen.

Våra deltagare och fritiden här på Sörängen

Fler hbtq-ungdomar än andra unga har en utsatt situation både i skolan och hemma och för dem kan trygga och tillgängliga mötesplatser och fritidsverksamheter vara en tillflykt. Bland annat av det skälet är det viktigt att hbtq-personer kan träffas för att prata och stödja varandra och kunna utöka sitt nätverk.

När hbtq-personer själva berättar om sin fritid anger flera av dem omständigheter som begränsar deras möjligheter. De nämner särskilt att den fysiska och psykiska hälsan påverkar vad de orkar eller vill göra.

Enligt ungdomarna är det positivt att:

- Själv kunna välja hur öppen man vill vara med sin läggning gentemot andra.
- Det finns mötesplatser där man kan träffa andra i samma situation.
- Ha fritidsaktiviteter där man känner sig bekväm.
- Det på idrottsanläggningar finns anpassade omklädningsrum och könsneutrala toaletter.
- Kunna hitta information på nätet.
- Ha positiva förebilder.
- Vara omgiven av vuxna som tar ansvar och har hbtq-kunskap.

Personalen på ett antal mötesplatser för hbtq-ungdomar har utarbetat tips och råd som bygger på deras erfarenheter och lärdomar från respektive verksamhet. Några exempel:

- Visa ett gott bemötande så att alla känner sig välkomna.
- Skapa en tillåtande och god stämning.
- Gör inga antaganden om de unga utifrån egna uppfattningar.
- Skaffa kunskap om hbtq-frågor – använd inte ungdomarna som kunskaps-bank.
- Gör upp med deltagarna om förhållningssätt.
- Gå ”laget runt” – låt alla få säga sitt pronomen och hur de mår.
- Synliggör samhällets normer.

- Även om saker och ting går fel – fortsatt!

UMO – en ungdomsmottagning på nätet

För att ge personer tillgång till information och material när som helst på dygnet när frågorna dyker upp, har UMO skapats. Det är en webbaserad ungdomsmottagning som drivs av Stockholms läns landsting på uppdrag av samtliga landsting och regioner i landet. UMO samarbetar med många andra, som RFSL ungdom, RFSU, Bris med flera. Syftet är att ge unga mellan 13 och 25 år lättillgängligt och kvalitetssäkrat material om hälsa, sex och relationer.

Ungdomsmottagningar

Många ungdomar söker sig till ungdomsmottagningen för att diskutera och få råd och svar på frågor som rör preventivmedel, sex, relationer med mera. En hel del ungdomsmottagningar på olika håll i landet har skaffat särskild hbtq-kompetens.

(Ungdomsmottagningen Nässjö, Södergatan 1, Tel: 0380-55 33 93. Ligger i Familjecentralen mitt emot Frälsningsarmén, och bredvid Saga bio.)

Många hbtq-personer mår sämre än andra personer och deras ohälsa påverkar vardagen. Flera unga hbtq-personer har dålig självkänsla och låga förväntningar inför framtiden på grund av att de har upplevt mobbning, trakasserier och kränkningar. Åtskilliga har mött bristande kompetens eller otillräckligt stöd i vuxenvärlden, till exempel från personal i skolan och sjukvården. Ytterligare en aspekt är skillnader i kulturell bakgrund, eftersom än mer traditionella förväntningar kan förekomma.

Referenser:

<http://www.rfsl.se/hbtq-fakta/hbtq/begreppsordlista/> här finns en längre ordlista.

<http://www.transformering.se/vad-ar-trans/om> denna sida är till stor hjälp för transpersoner och givetvis för alla som behöver skaffa sig mer kunskap.

www.fpes.se Transföreningen FPES

www.rjl.se/hbtq för att se hur Region Jönköping arbetar med frågan.

Uppdaterat 2019-01-21